

İbn Sînâ'da Benlik

Nurgül AKDOĞAN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1903

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyei

Yayın No | Publication Number: 406

Kitap Adı : İbn Sînâ'da Benlik

Book Title : The Self in Avicenna

ISBN : 978-625-8596-19-9

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786258596199

Yazar | Author: Nurgül Akdoğan | orcid.org/0000-0002-9118-0742

Kurum | Institution: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

ROR ID: ror.org/05mskc574

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 16 x 24 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 379 (xii+367)

Yayın Tarihi | Publication Date: Nisan | April 2026

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPDC - İslam ve Arap felsefesi | Islamic & Arabic philosophy

BISAC: PHI013000 - Metafizik | Philosophy / Metaphysics

THEMA: QDHK - İslam ve Arap felsefesi | Islamic and Arab philosophy

LC Classification: B751 - İbn Sînâ (Avicenna) | Avicenna, 980-1037

DEWEY: 181.07 - İslam felsefesi | Islamic philosophy

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 10.126 - Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 10.126.1019 - Erdem epistemolojisi | Virtue Epistemology

Scopus Subject Areas: 1211 - Felsefe | Philosophy

Atıf Bilgisi | Cite as: Akdoğan, Nurgül. *İbn Sînâ'da Benlik*. FCR Yayın Ltd.-Eskiyei, 2026.

© Tüm hakları saklıdır | All rights reserved: FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

İbn Sînâ'da Benlik

Nurgül AKDOĞAN

Ankara 2026

Yazar Hakkında | About the Author

Nurgül AKDOĞAN

Lisans eğitimini 2017 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde birincilikle tamamladı. Yüksek Lisans eğitimini 2021 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Doktora eğitimini Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde 2026 yılında tamamladı. 2019-2021 tarihleri arasında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak görev yapan Akdoğan, 2021 yılından bu yana Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü Türk İslâm Düşünce Tarihi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. İyi düzeyde Arapça ve İngilizce bilen Akdoğan'ın temel araştırma alanları; Türk İslâm düşüncesi, Antik Yunan felsefesi, ahlâk felsefesi ve epistemolojidir.

She completed her undergraduate education at Ankara University, Faculty of Theology, in 2017, graduating at the top of her class. She earned her Master's degree from Sivas Cumhuriyet University, Institute of Social Sciences in 2021, and completed her PhD at Ankara Hacı Bayram Veli University, Graduate Education Institute in 2026. Between 2019 and 2021, Akdoğan worked as a research assistant at Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology. Since 2021 she has been working as a research assistant in the Department of History of Turkish-Islamic Thought at Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Letters, Philosophy Department. Proficient in Arabic and English, Akdoğan's main research areas include Turkish-Islamic thought, Ancient Greek philosophy, moral philosophy, and epistemology.

Kitap Hakkında

İbn Sînâ'da Benlik

Bu çalışma, İslâm felsefe geleneğinin kurucu filozoflarından biri olan İbn Sînâ'nın düşünce sisteminde 'benlik' kavramını, salt psikolojik bir yeti olmanın ötesinde, temel bir varoluşsal problematik olarak soruşturmaktadır. Buradaki varoluşsal nitelemesi, çağdaş egzistansiyalist felsefeden ziyade somut bir varlık olarak insanın ontolojik, psikolojik ve epistemolojik veçhelerinde tezahür eden benlik bilincinin, insanın hakikatini inşa eden kurucu ilke olduğunu açıklamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle, benlik sorununun tarihsel ve kavramsal kökenleri; Miletoslu doğa filozoflarından başlayarak Platon'un düalizmine, Aristoteles'in hilemorfik nefis tasavvuruna ve Plotinus'un sudûrcu metafiziğine kadar uzanan geniş bir perspektifte irdelenmiştir. Bu tarihsel arka planın sunumuyla, İbn Sînâ'nın devraldığı Grek mirasını, erken dönem İslâm düşüncesiyle meczederek nasıl özgün bir senteze ulaştığı gösterilmiştir. Daha sonra oluş ve bozuluş âleminde zamansal bir varlık olarak mevcut olan insanın ontolojik konumu metafiziksel temellere dayandırılarak tayin edilmiştir. Akabinde mücerret bir cevher olan nefsin mâhiyetinin neliği araştırması üzerinden nefsin, bedene olan taallukundan bağımsız bir tözsel birliğe sahip olduğu kanıtlanmıştır. Bu bağlamda İbn Sînâ'nın nefis-beden münasebetini, ruh ve kalp ekseninde nasıl kurduğu, nefsin bedene taalluku, teşahhusu ve tekâmülünü nasıl gerçekleştirdiği bütüncül bir yaklaşımla incelenerek İbn Sînâ'nın Antik Grek mirasından devraldığı nefis öğretisini nasıl dönüştürdüğü ve ne tür bir özgün katkı sunduğu tespit edilmiştir. Böylece benliğin sadece biyolojik veya psikolojik bir yeti değil, insanın ontolojik ve bilişsel gerçekliğini inşa eden temel bir dayanak olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İbn Sînâ; Benlik; Nefis; Akıl; Uçan Adam; Öz Bilinç; Tekâmül

About the Book

The Self in Avicenna

This study, investigates the concept of the 'self' within the thought system of Avicenna, one of the founding philosophers of the Islamic philosophical tradition, treating it as a fundamental existential problematic rather than a mere psychological faculty. The existential characterization here in aims to explain that self-consciousness, which manifests in the ontological, psychological, and epistemological aspects of man as a concrete being, is the constitutive principle building the truth of human existence, rather than referring to contemporary existentialist philosophy. To achieve this goal, the historical and conceptual origins of the problem of the self are first examined within a broad perspective, ranging from the Miletus natural philosophers to Platonic dualism, the Aristotelian hylomorphic conception of the soul, and the Plotinian metaphysics of emanation. Through the presentation of this historical background, it is demonstrated how Avicenna reached an original synthesis by blending the Greek heritage he inherited with the early Islamic thought. Subsequently, the ontological position of man, existing as a temporal being in the world of generation and corruption, is determined based on metaphysical foundations. Following this, through an investigation into the quiddity of the soul as an abstract substance, it is proven that the soul possesses a substantial unity independent of its attachment to the body. In this context, by holistically presenting how Avicenna established the soul-body relationship along the axes of spirit and heart, and how the soul's attachment to the body, its individuation, and its perfection take place, the study identifies how he transformed the doctrine of the soul inherited from the Ancient Greek heritage and provided original contributions. Thereby, it is established that the self is not merely a biological or psychological faculty, but a fundamental basis that constructs the ontological reality of man.

Keywords: Avicenna; Self; Soul; Intellect; Flying Man; Self-Consciousness; Perfection

İTHAF

*İnsanlık benliğini en iyi şekilde sürdürme uğrunda direnen aziz
Gazze halkına ithafen.*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. BENLİK KONUSUNUN TARİHSEL DAYANAKLARINA DAİR	13
2.1. Antik Grek Düşüncesinde Nefs, Akıl ve Ruh	13
2.1.1. Sokrates Öncesi İlk Filozoflarda Nefs, Akıl ve Ruh	13
2.1.1.1. Miletoslular (Thales, Anaksimandros, Anaksimenes)	14
2.1.1.2. Pythagoras ve Pythagorasçılar	17
2.1.1.3. Ksenophanes, Herakleitos	28
2.1.1.4. Parmenides	36
2.1.1.5. Empedokles	42
2.1.1.6. Anaksagoras	45
2.1.1.7. Demokritos	49
2.1.2. Platon	52
2.1.3. Aristoteles	71
2.1.4. Plotinus	83
2.2. İslâm Düşüncesinde Nefs, Akıl ve Ruh	89
2.2.1. Kindî	89
2.2.2. Farâbî	98
3. İBN SÎNÂ'DA ONTOLOJİK BİR VARLIK OLARAK İNSAN BENLİĞİ	119
3.1. Varlık ve Varlık'ın İdrak Edilmesi	120
3.2. Varlığın Sınıflanması	121
3.3. Varlıkla İlgili Temel Mefhumlar	122
3.3.1. Varlık-Mahiyet	122
3.3.2. Vâcip-Mümkün	130
3.3.3. Cevher-'Araz	132
3.3.4. Tümel-Tikel	136
3.3.5. Madde-Sûret	138
3.3.6. İllet-Malûl	141
3.3.7. Kuvve-Fiil	144
3.4. Varoluş ve Varlık Düzeni	146
3.4.1. Sudûr ve Zorunlu Var Olan	146
3.4.2. Sudûr ve Âlem	149
4. İBN SÎNÂ'DA PSİKOLOJİK BİR VARLIK OLARAK İNSAN BENLİĞİ	161
4.1. İnsanın Psikolojik Yapısı	161
4.2. Nefsin Varlığı ve Mâhiyeti	163
4.2.1. Nefsin İspatı ve Tanımı	163
4.2.2. Nefsin Cevher Oluşu	173
4.2.3. Nefsin Kuvveleri	181

4.2.3.1. Nebâtî/Bitkisel Nefsin İşlevi ve Mâhiyeti	182
4.2.3.2. Hayvanî Nefsin İşlevi ve Mâhiyeti	184
4.2.3.3. İnsanî Nefsin İşlevi ve Mâhiyeti	188
4.2.4. Nefsin Birliği	192
4.2.5. İnsani Nefsin Temel Yetileri	200
4.2.4.1. Nefsin Teorik Yönü: Nazarî Akıl	201
4.2.4.2. Nefsin Pratik Yönü: Amelî Akıl	204
4.2.6. Akıl-Nefs Ayrımı	207
4.2.7. Nefs-Beden İlişkisi	211
4.2.6.1. Nefsin Bedene Taalluku	212
4.2.6.2. Nefsin Bedene İhtiyacı	219
4.2.6.3. Nefsin Ferdileşmesi (Teşahhus)	227
4.2.6.4. Nefsin Arınması	233
4.2.6.5. Nefsin Yetkinlik ve Nihai Gayesi	237
4.2.6.6. Nefsin Beden Ölünce Yok Olmayışı/Nefsin Ölümsüzlüğü	243
5. İBN SÎNÂ'DA EPİSTEMOLOJİK BİR VARLIK OLARAK İNSAN BENLİĞİ	261
5.1. İnsan Aklının Gelişim Aşamaları	261
5.1.1. Güç Halindeki (Heyûlânî) Akıl	262
5.1.2. Meleke Halindeki (Bi'l-kuvve) Akıl	263
5.1.3. Fiil Halindeki (Bi'l-fiil) Akıl	263
5.1.4. Kazanılmış (Müstefâd) Akıl	263
5.1.5. Kutsî Akıl	265
5.2. Faal Akıl	267
5.3. Nefsin İdrâk Güçleri	275
5.3.1. Duyusal İdrâk	277
5.3.1.1. Dış İdrâk	278
5.3.1.2. İç İdrâk	280
5.3.1.2.1. Ortak Duyu (el-hissu'l- müsterek)	281
5.3.1.2.2. Hayalî İdrâk (el-Musavvire)	283
5.3.1.2.3. Mütehayyile veya Mütefekkiye	285
5.3.1.2.4. Vehmi İdrâk	289
5.3.1.2.5. Hâfıza	292
5.3.2. Aklî İdrâk	300
5.4. İbn Sînâ'nın Ben'in Varlığını İspatlama Yolu: Uçan Adam Metaforu:	
Ben'in Öz Bilincine Varması	312
5.5. Bilinç (Şu'ur) ve Türleri	331
5.5.1. Şu'ur bi'z-zât	331
5.5.2. Şu'ur bi'ş şu'ur	336
6. SONUÇ	339
KAYNAKÇA	351
DİZİN	363

KISALTMALAR

b.	: bin, ibn (oğlu)
b.y.	: Basım Yeri Yok
bk.	: Bakınız
bs	: Basım
C	: cilt
çev.	: Çeviren
drl.	: Derleyen
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
M.Ö.	: Milattan Önce
nşr.	: Neşreden
öl.	: Ölüm Tarihi
S	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
thk.	: Tahkik Eden
ts.	: Tarihsiz
vb.	: ve benzerleri
Yay.	: Yayınları
y.y	: Yayıncı yok
yy.	: Yüzyıl

